

הרב אדוארד קיוב ורעייתו, הרב דוד ס. שפירא, ועוד.

ישיבות-אבל ונשפיראזכרה לרב צעיר נחקיימו על-ידי מוסדות שונים.

בשיקאגו עורכות ההסתדרות העברית של שיקאגו והמדרשה ללימודי היהדות ביום ה', י"ט סיון, 6 ביוני, בשעה 8:30 בערב, באולם ביאליק של המדרשה, 72 רחוב 11 מזרח, נשף לזכרו של פרופ' חיים טשרנוביץ (רב צעיר) ז"ל. הנואמים יהיו: ד"ר ש. בלומנפילד, ד"ר מאיר זאכסמאן וד"ר ש. רבידוביץ. החזן יעקב חייר ישא תפלת האזכרה. ד"ר י. רוזנ טאל יושב בראש.

נשפיראזכרה לרב צעיר בניירורק

נשפיראזכרה לזכר הפרופיסור חיים טשרנוביץ ז"ל יערך ביום א', כ"ב סיון, תש"ט (19 ביוני 1949), בשעה 8.30 בערב, ב"קויפמאן-אוידי" טוריום" של ימה"א, רחוב 92 ושדרת לכסינג טון, ניירורק. דברי מספר והערכה על מורשתו המדעית והספרותית של רב צעיר ישאו: ישראל מן, בשם ועד-בצרון; שמואל כ"ץ, בשם הוועד להוצאת כל כתבי רב צעיר; פרופ' שמעון הלמן, בשם המכון היהודי לדת; ד"ר ניסן טורוב, בשם קלוב-פאן עברי באמריקה; גב' רוז דזשיקובס, בשם ידידי המנוח; ד"ר שמעון ברנשטיין, בשם ההסתדרות הציונית האמריקאית; ד"ר שמואל בלומנפילד, בשם תלמידי רב צעיר; פרופ' שמואל ק. מירסקי, בשם ההסתדרות העברית באמריקה; מ. גליק, בשם אגודת המורים העברים; ד"ר מ. ווישניצר, בשם התאחדות יהודי רוסיה; ד"ר ליאו יונג, בשם האקדמיה היהודית לאמנות ומדע. תכנית אמנותית מתאימה תבוצע על-ידי החזן פנחס יאסינובסקי. חיים גרינברג יושב בראש.

מארזי לבנונו, בעל תריסין בהלכה ובאגדה, תנא ופליג שרבים שתו ורבים ישתו ממימיו. בקרתי את רב צעיר ז"ל בח' פברואר שעבר ושוחחנו ארוכות על עניני תורה וספרות, והוא היה בן ע"ת כבן כ' לרעננות המחשבה ולבריות גופא. לא שערתי כי זו תהא פגישתנו האחרונה. חבל על דאבדין.

ואתם תמצאו נחמה באבל רבים על פטירתו ותזכו להמשיך בטפות הנטעים שנטע בכרם ספרותנו.

המקום ינחם אתכם בין שאר אבלי ציון וירושלים.

ישעיה רבינוביץ, טורונטו:

בזה באתי להביע את צערי העמוק על פטירתו של רב צעיר. ידעתי מה אבד לישראל ע"י הסתלקותו של המורה הגדול. כל הימים התפארתי בידידותו. למדע ולספרות הישראלית אבד אביר הרוח שנשא את מורשת ישראל ואת חיי ישראל בנאון.

תנחמו בחזן אבלי ציון וירושלים.

הרב אהרן צבי שור:

השתתפותי העמוקה בצערכם. העולם היהודי איבד חכם גדול ומורה-משפיע. זכרו הברוך ישאר לעולמי-עד.

כמורכן נחקבלו סלגראמות-אבל ואגרות-ניחומים מאת: הרב דזשירום אונגר, י. אופאי טושו, אינסטרייטל פרס וזו אמריקה, יעקב בילליקוף, אהרן בליק, ג. גאיר, פרופ' לוי גינצבורג, הרמן ג. דזשיקובס, שלמה דמשק, הרב אוירחין היימן, שלום הקטין (מזכיר ועד המחנכים למען החלוצים בארץ-ישראל), הרב הראשי לארץ-ישראל ד"ר י. א. הרצוג, הרב הרברט דזשיי. חילנר, יעקב זיפער, אליהו ויעלה יעקבי, יוסף כהן, ד"ר שלום כהן, ש. לשצינסקי, ד"ר רפאל מאהלר, הרב ארטור מאירוביץ, יעקב צור (באיכות מדינת-ישראל באורוגוואי).

מעידן לעידן

היתה על נושאיה שבהן דן, מתודש לתודש, כרגיל, ועל סגנונו המיוחד לו. יכול היה אחד לקרוא רשימות וסקירות אלו וליהנות מאותה פשוטות וזו ת שבה הצטיין שעה שהסביר

"בין הזמנים" פינת זה, שיחד לעצמו, ר. צ. — הלא הן ראשי

תיבות של רב צעיר, הוא הוא פרופ' חיים טשרנוביץ, זכרנו לברכה — כולה שלו

איכה וזכרו לו חסד נטיותיו... אך מדרכו לא נטה, ונשאר נאמן לעצמו כשנתבצר בכמה מיוחדות, שלא בכדי כינה אותה "בצרון"... ומחונן היה האיש הזה בסגנון עברי משובח ומנוסה, שהכירוהו מרחוק בין כל אלה המושכים בעט סופרים. גלוי הלב, יושר השכל וצחות הדעת — שלוש מידות אלו מנה בסגנונו של רב צעיר אחד ממעריציו המרובים, ד"ר גרשון א. חורגין, ברשימתו הנאה ב"חבורת רב צעיר" של "בצרון" (שנה ט', גיסן תש"ח), וממנה נעתיק שורות מספר לצרכנו: "סגנונו של רב צעיר הוא אחד משבעת עמודי חכמתו. יודע הוא לכונו אל הנושא והענין, כמו במחירייד הוא הורס את החץ המכזיל בין שני עולמות, עולם הספר ועולם הקורא. סגנונו של רב צעיר הוא מעין שליח צבור המדבר על לב הקורא, משדלו ומפיסו ומקרבו לתורה ולחכמה. על דרך זו מוזג רב צעיר את עולמו הפנימי, הגות רוחו ורחשי לבו, עם העולם החיצוני של קהל הקוראים".

הועידה הציונית הועידה הנ"ב של ההסתדרות הציונית בארצות הברית, שנתי קיימה בסופו של חודש מאי, עמדה במזל של חיפוש דרכים לפעולה בחיי ישראל באמריקה. דרכים אלו לא נדרכו, שכן דרך אחת ויחידה זו של שאיפה להקים מדינה עברית בארץ ישראל מצאה את גלויה בייסוד מדינת ישראל, ומהציונות, כפי שהיתה עד עתה, ניטל הרבה מטעמה ותוכנה. בעיקרון זה יש להודות על מנת שהענינים העומדים עדיין בפני כל ציוני באשר הוא שם יתלבנו ויתבררו ללא כל צל של ספק.

המקבל עקרון זה יצטרך לשאול את עצמו: מה הם תפקידי התנועה הציונית לעתיד? האם תהא מטרתה רק לעזור לקיום מדינת ישראל ולביסוסה, או התוכל לקבל על עצמה תפקידים נוספים, ברוח המקום והזמן, להעשיר חיי ישראל בגולה בערכי תרבות, ולהשתתף בכל פעולה צבורית בעלת אופי לוקאלי?

סוגיה חמורה בהלכה, ושעל מידה זו וזה לביטוליה מצד אותם "בעלי תריסקין" המאמינים באמונה שלמה, כי התורה רק להם ניתנה. בארצות הברית, ובדבריה, שנאמרו או נכתבו כבהירות רבה, הוכיחם על פניהם, ובנוסף עצמי משלו קיים את הנאמר "תא אחוי לך הר סיני": גילה את הנסתרות, יישר את ההדורים ופינה נתיב לכל שותרי דעת, ותורה זו, שחתומה ניתנה. שוב פתחה היחה לכל המעיין בה.

פשטנותו וישרונו תכונות היו אצל רב צעיר שעה שטיפל בשאלות הצבור שהומן גרמן. פובליציסטן בעל עין חרה היה שלא נעלמו הימנו הנגעים שפשו בגוף הציבוריות היהודית בארצות הברית ומחוצה לה. לא אחת הסתכל סביבו ונוכח, כי לא תמיד ראויים הם הקופצים בראש לחפוס את עמדותיהם שעל ידן מתחמרים הם לצמת בקהל ולהדריך עיני הכלל. לא חת איפוא להביע את דעותיו בניגוד למקובל, היינו לומר "לא" במקום "כן". סובלים אנו כאן ממידה "כנה" זו, שבעלי פרסומת — "פובליק ריליישנס פייל", בלע"ו — העלו אותה למדרגת אמונות ממש, ושאין מפלט ממנה בכל אשר נפנה. ביקורת ראויה לשמה על מנהיגים ומעשיהם, על מוסדות ופעולות תיהם אינה קיימת, ולא אחת יקרה, כי המעיז לחוות דעתו ברבים מסכן את פרוסת לחמו, ואוי לו אם על הציבור פרנסתו. דרוש אומץ רוחני לקעקע את בירת ה"פובליסיסטי", המושלת בכל פינה ופינה מחיינו, ועשרה קבין של עוז שירדו בעולמנו כאן, תשעה מהן נטל רב צעיר לעצמו, וברשימותיו לא גרע לגלות את אשר עם לבבו.

בנידון זה אפשר לומר, כי רב צעיר המשיך במסורת הפובליציסטית של משה-לייב לילינבלום, אחד מ"חבורת אודיסה", שעמה התייחד המלומד ואיש-החברה הגדול באחת מתקופות חייו. כקודמו כך הוא עצמו הכה בשוט לשונו כל התרפסות וזחילה למיניהן וכל הסתלקות מהכרת עצמית. ימין ושמאל פרץ, ואת האמת העריץ. לא יפלא איפוא, אם חוגים שונים, כאן ובארץ ישראל, נטרו לו

הלבבות ולפתוח את הכיסים -- ולואי וסרתם תעלה פירות משובחים...

זאת ועוד אחרת: מדינת ישראל זקוקה לא רק לממון של ישראל בארצות הברית, אלא היא אף מבקשת את הנפש. לפי שעה נשמעת בקשה זו לעליה מאמריקה רק בלחש בלבד, אך ספק הוא אם תתקבל, ולו באמת מידה קטנה. על חלוציות נוסח אמריקה שמענו רק מפי אחד הנאמנים בישיבה שהיתה מוקדשת לענייני חנוך ותרבות, שהם בבחינת "בנים חורגים" בהסתדרות הציונית. הדברים היו חריפים, אך נדמה היה, כי נבלעים הם בתלל המליצה, מבלי להשאיר רושם כל-שהוא על שומעיהם. רגילים אנו בכך: הנאום ינאם, השומע ישמע, והתוצאה -- אפס, כמימים ימימה...

ואין כלל להעלים עין מדרישה לחלוציות מכאן, ולאו דוקא מארצות שמהן נסים פליטים למצוא להם מפלט בישראל. רובם של אודים מוצלים מאש אלה אינם אלמנט חלוצי; עיפיים בגופם ורצוצים ברוחם, אין הם מסוגלים ליטול על עצמם תפקיד של בונים בתנאי החיים הקשים שמדינת ישראל נתונה בהם. אם צריכים היינו להוכחות על הנאמר, אפשר היה למצוא אותן בשורת המאמרים על הפליטים במחנות ישראל מעטו של העתונאי אריה גלבלום בגליונות "הארץ" בחודש מאי. ברור, כי הם ושכמותם זקוקים לדם של בריאים בגופם וברוחם -- ואלה מניין ימצאו? העידה ציונית זו, ש"חשבונות" רבים היו לה עם ממשלת בן-גוריון, לא מצאה בה עוז להשמיץ דברים ברורים על חלוציות מאמריקה. ואולה אין להאשימה כלל, משום סיבה פשוטה בהחלט: כל הדיונים בה מבוססים היו על הריאליזם בארצות הברית, ואין אפוא זו מסוגלת עדיין לקלוט הדים על עליה וכדומה לה.

ובכן, ישאל השואל: אם תכנית לעליה לא נשמעה, והדברים לחיזוק התרבות כאילו מהשפה ולחוץ נאמרו -- מה היו, איפוא, הישגי ועידה זו? אם נוציא את כריחת ברית השלום הפנימית בין ההנהלה והאופוזיציה, היינו, עם חברי הועדה לציונות פרוגרסיבית,

שאלות אלה וכדומה להן נתבררו בוועידת ההסתדרות הציונית, אך לכלל מסקנות לא הגיעו, כשם שאף הועדה המיוחדת -- ועדת השופט ריבקינד -- שנתמנתה למצוא דרך לפתרון בעיות אלה, הסתפקה אך ורק בדין וחשבון ובהצעות מסוימות, שרובן קרובות להתקבל ומיעוטן שנויות במחלוקת. התשובה הסופית להמשך קיומה של הציונות ודאי תינתן בקונגרס הציוני העומד להתכנס בירושלים בקיץ הבא; אך לפי שעה תשתדל ההסתדרות הציונית באמריקה לנהוג לפי ציוני הדרך שסומנו בדין-וחשבון הנ"ל.

לפיהן אין יצירת מדינת ישראל המטרה האחת והיחידה של הציונות, אלא על התנועה לדאוג לקיומו של עם ישראל בעולם ולחזק בו את תודעת האחדות. התפתחותה של מדינת ישראל והדאגה לעליה ולסיפוק צרכיה תהינה בראש שאיפותיה; אך יחד עם זה לא תפעול התנועה הציונית כסוכן לישראל ולא תתערב בענייני הפנימיים והחיצוניים. התנועה והמדינה -- שתי רשויות נפרדות הן, ואין אחת נוגעת בחברתה אלא בענייני סעד חמרי ומשען מוסרי בלבד. נקודת-כובד זו חשובה היא, שכן היא מדגישה בכל לשון של הדגשה, שאין כאן ענין של "לואיות כפולה", אשר ממנה יראים לא רק אלה המשתייכים לחוג ה"קונסיל אוף דיוטאזם" בלבד...

תכנית זו סעיפים סעיפים ניתנה, אך האמת ניתנה להאמר, כי ממנה לא חיבנה הציונות באמריקה. תכנית של קופה לצדקה אין בה כדי להלהיב המונים מישראל כאן. כראיה לכך אפשר להזכיר כאן את התוצאות העלוכות של המגבית המאוחדת, שאספה עד כה סכום של לא יותר מ-62 מיליון דולאר. אכן, נתבעים יהודים, אך -- נותנים הם במידה זעומה, ואין נתינה זו יכולה בשום פנים לספק את הצרכים המרובים לעזרת הפליטים בישראל. לא לחינם הטריחו לכאן את נשיא המדינה, ד"ר חיים וייצמן, את הרב הראשי, ר' יצחק הלוי הרצוג, ואת שר העבודה, גברת גולדה מאירסון. על "שליחי דארעא" אלה הוטל התפקיד לעורר את

תשי"ט): "אל נא נשלה את עצמנו שידדותה של אמריקה היא מובטחת. ועל כן שומה עלינו לשמור שמירה קפדנית על היחסים עמה. עלינו לזכור שאין רחמים במדיניות ושגם ארצות הברית שומרות על האינטרסים שלהן והם משמשים קנה מידה ליחסים בין אמריקה ובין ארצות החוץ. אין כל ספק שמשנאינו ינצלו את התנגדותנו לאיטליה ולבריטניה בשאיפותיהן להשתלט על טריטוריות באפריקה הצפונית כדי להשיג אותנו בעיני אמריקה; ועלינו, לכן, להסדיר את עמדתנו ולשמור על היחסים לאמריקה מפגיעה רעה".

ראש הממשלה בן-גוריון הצהיר לא אחת, כי ישראל תנקוט עמדה נייטרלית ויחד עם זה תוסיף להשתתף בכל תכנית פיתוח למזרח הקרוב. על דעה זו חזר עתה גם ד"ר מרדכי אליאש, ציר ישראל בבריטניה, במסיבת אגודת עתונאי החוץ בלונדון. יחד עם זה הוסיף, כי "כחברה נאמנה לאומות המאוחדות רוצה ישראל בכנות להשתתף בפתוח כל המזרח הקרוב. מדינות ערב הביאו תכניות להקמת ועדה לפתוח המזרח הקרוב ליד האו"ם, תוך התעלמות גמורה מקיומה של מדינת ישראל, אך עתה יהיה לשנות תכניות אלה".

על כן מענינת ההצעה, שהובעה על ידי ד"ר ק. הילב ב"הבוקר", כי על מדינת ישראל "לחתור לקראת יצירת גוש בלתי תלוי בזה, שעיקר תפקידו תהיה השמירה על דרכי התחבורה בים התיכון ומניעת הפרעות מכל צד שתבואנה". ההצעה להקים גוש עצמאי בים התיכון עלולה עתה שתהינה לה אונים קשובות, בעיקר משום שתורכיה, התזקה בכל ארצות המזרח הקרוב, גם היא מעונינת ביצירת גוש כזה, ומומן הציעה משהו בכון זה למשרד החוץ של ארצות הברית. העתיד יוכיח מה ממש יש בהצעה כזאת, ומה יהא חלקם של המערב והמזרח גם יחד במימושה.

מ. מ. ק.

התשובה לא בוקל תמצא. אך גם הישג זה — עם רשות האוטונומיה שהאופוזיציה השאירה לעצמה בשאלות ארגוניות — חשוב הוא, בעיקר כשעניני השעה דורשים תזוק הלבבות ולא פירודם.

אך עוד ענין לא פחות חשוב צויין בתכנית הפעולות להבא של ההסתדרות הציונית באמריקה, והוא — השתתפותה בחיים הפנימיים של יהודי ארצות הברית. עד עתה היו פעולותיה מכוונות אך ורק למען ארץ ישראל; מעכשיו ואילך תהא ההתאמצות מכוונת להשתתף יחד עם ארגונים אחרים בהגנה על זכויות היהודים ובמלחמה באנטישמיות בכל מקום שהוא. תכנית זו, אם תוצא לפועל, תוסיף להסתדרות הציונית חשיבות לוקאלית ותרחיב את חוג פעולותיה גוסף על דאגתה לתזוק צרכיה הכלכליים של ישראל.

יש רק לאחל להסתדרות הציונית שהצמצום לא יחול עליה ושתזכה להוציא את משאלותיה לטובת כל הצבור היהודי בארצות הברית.

ישראל והמזרח הקרוב
בעוד המשאומתן לשלום בלונדון לא התקדם במידה ניכרת ובעוד שאלת הפליטים הערבים עומדת עדיין לדיון, צצה מאליה עמדת מדינת ישראל במזרח הקרוב. עם כניסתה כחברה באומות המאוחדות, עלה משקלה הפוליטי בבירה הבין-לאומית, ועל כן מובן לנו הויכוח המתנהל עתה מעל דפי העתונים בישראל על תפקיד המדינה באיזור המזרח הקרוב. מובעת הרעה, כי מדינת ישראל חייבת לדאוג לכך שלא תיגרר בשום פנים ואופן ב"מלחמה הקרה" של גושי המערב והמזרח ולא תכניס את ראשה באיירה זו של פחד וחשדנות המלחים את התחרות המעצמות הגדולות באיזור ים התיכון. ובאותו ענין כדאי להביא בכאן משהו ממאמרו של מ. י. איירלבוים, "ידידות לעומת נייטרליות", ב"הצופה" (מיום כ"ח אייר,